

Aýak aşagyndaky deñiz / satiriki hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Satiriki hekaýalar

написано kitapcy | 22 января, 2025

Aýak aşagyndaky deñiz / satiriki hekaýa AÝAK AŞAGYNDAKY DEÑIZ

Stambulyň üç tarapy deñiz. Stambuluň deñizi göz öňüne getirişiňiz ýalam däl, deñiz şäheriň howasynyň goýnuna dilkaw-dilkaw bolup süsňäp giripdir. Şonda-da, Stambulda deñize girmek, o dünyäde uçmaha girmekden has kyn bolsa gerek. Stambuluň o başyndan bu başyna kenarýaka raýonlaryň ählisini birtopar adamlar satyn alypdyr. Deñziň satyn alynmagy akla sygjak iş däl ahyryň! Deñzi satyn alanlar, howany bir satyn almasyn diýip dileg edeliň! Eýsem deñiz bilen howanyň arasynda ullakan tapawut edip duran zat barmy näme? Hernä, howany hem satyn alyp, bizi howaszlykdan demikdirip öldürmeyeňlerine şükür etmeli!

Kawaklardan Çekmejä, Şileden Pendige čenli negözel Stambul kenarlarynda mugt girip bolaýjak ýeke garyşlyk boş deñiz

galmandygyny görinemde, deňiziň nähili satyn alnyşyna haýranyň hekgerýär.

Sekiz ýyllap Anadolyny seýran edip, ahyrsoñunda Stambula dolanyp gelenimde, çagalarym meni gülüp-oýnap garşylapdy. Bu aýdýanlarym mundan on ýyl oval bolan zat. Stambula gelenden soň iň bolmanda şäheriň sapasyny göreýin diýen niýet bilem deňiziň kenarynda bir jaý alaýjak boldum. Düýşünde arzuw edäýmersiňmi!..

Deňiziň kenaryndan-a tapmadym, deňize golaýrak ýer tapsamam kaýyl boldum. Olam bolmady...

"Eý Hudaý, iň bolmanda deňiz görnüp duran ýer tapylmazmyka indi. Uzakdan deňize seredip, göwnüm-göwsüm açylar ýaly" diýip dileg etdim. Boluberýämi diýsene!..

Deňizi uzakdan synlamagam nesip etmedi. Ynha, birdenem Jihangirde deňizi synlap bolýan jaý satylýar diýäýmezlermi.

Jaýyň eýesi bize satyn aljak jaýmyň näçenji gatda ýerleşýändigini aýtmazdan gözünü ýumup agzyny açdy:

– Iki ýüz lira!

Men ör-gökden geldim:

– Aman-amam. Bu ne baha?..

– Amanyň zamanyň bilemok, isleseň iki otagly, bir hol...

– Hem gymmat, hem kiçi...

– Yöne deňizi synlap bolýa-da, gadyrdan.

Deňizi synlasam bolýa diýip, şol wagtyň puly bilen iki otagly jaýa iki ýüz lira tölemäge razy boldum. Diňe şondan soň jaýyň eýesi bize öýi görkezermen boldy. Bina Jihangiriň baýrynda gurlupdyr. Gapydan giren badymza merdiwan bilen ýerzemine düşdük.

Hudaý saklasyn, bu nähili bolýar-aý..

Biziň göz öňüne getiren deňzimizi synlamak üçin ýokary çykmaly ýalydy. Bular ýaly, ýeriň aşagyna sümülmeli bolar öýtmändim-ä. Munuň bilenem dynmadyk. Merdiwan bilen ýerzeminiň düýbüne düşenimde içimden "deňizi aşakdan ýokarlygyna synlamalydyrlaý" diýip pikir etdim. Ýeriň iki gat düýbüne, tüm-garaňky ýere indik.

Öý eýesi çakmagyny ýakdy. Elektrik çyranyň düwmesini basyşdyrdy. Çyra ýanmangoň sögüniп başlady:

– Tüff, içigara galmyş, tok ölçüpdir!..

Çakmagyň ýagtysyna gapyny açyp, içeri girdik. İçeri girensoň bir ýerlerden çalaja ys göründi.

Jaý ýapgydyň yüzünde gurlangoň, bir çüñki ýeriň düýbüne

birikýärdi. Men öý eýesine:

- Hany, siz ikinji gat diýmänmidiňiz?..
- Hawa. - Ol müýnürgemän sözünü dowam etdi. - Munuň aşagynda ýene iki gat bar.

Öýüň daşaryk seredýän üç penjiresi bar eken. Üns bilen üç penjiredenem seredip gördüm. Birkuç sany agaçdyr diwardan başga görünýän zat ýok.

-Ýeri bolýa, hany deňiz?

- Gözüňi giňräk açyp, gowja seret.
- Men deňizem göremok, meňizem.

Şol ikiarada aýalymam ara sokulyp:

- Menem ne-hä deňiz, ne-de deňze meňzeş zat görýärin - diýdi.

Men öý eýesine:

- Gadyrdan - diýdim. - Siz deňizi synlap bolýar diýdiňiz ahyryn. Ya näme, diwaryň yüzüne deňziň suratyny asyp, şony synlap oňmalymy?..

- Eý, waýý, bu näme diýdigiňiz boldy indi?!.. Meň öýümden deňiz görnenokmy?..

Onuň nadaralygy "öýümden deňiz görnenok" diýdiler diýip, biziň üstümizden suda arza berjege meňzeýärdi. Men syapaýyçylyk eden boldum.

- Bagışlarsyňz, agam. Maksadym seniň öyüni pücege çykarmak däl. Yöne meniňem, aýalymyňam deňize gözü düşmedi. Belkäm, başgalara görünýändirem. Bize-hä görünmedi.

- Bejit, oturgyç getiriň! - diýip, ol ýokarlygyna gygyryp goýberdi. Onýanca hyzmatkär bir oturgyç getirdi.

Öý eýesi oturgyjyň üstüne çykdy. Hamala gury ýere gözü düşüp, "Ýer!.." diýip gygyran Hristofor Kolumbyň gämiçisi ýaly:

- Ynha, deňiz!.. - diýip gygyrdy. - Ynha deňiz, legen ýaly aýagyňzyň aşagynda ýaýylyp ýatyr!

Ol düşensoň oturgyja men mündüm.

Hudaý saklasyn!.. Deňize meňzeş göze ilýän zat bolmasa näme. İşigaýdanyň gözüne görünýän bolaýmasyn? Ya ol dälimikä? Ýogsam bolmasa "Ynha, deňiz! Ynha, deňiz!" diýip bizi zor bilen deňizi görendigimize ynandyrjak bolmazdy ahyryn? Men:

- Bagışlarsyňz, jenap. Men deňiziň nämedigini gowy bilyän. Men Stambulda önüp-ösdüm. Penjireden seredenimde asmanda birkuç sany gök öwüsýän zatdan başga hiç zat göremok. Olam bolubilse bulutdyr - diýdim. Öý eýesi:

- Boýuňz näçe - diýip sorady.

Başga wagt soralsa jogap bermezdim welin, alaçsyz jogap

bermeli boldum:

- Bir ýüz elli sekiz.
- Hä, boldy, boldy. Menem bu adamyň gözü gapykmyka, näme üçin deňizi görüp bilenokka diýip otyryny. Indi näme üçin deňizi görüp bilmeýäniň belli boldy.
- Näme üçin görüp bilemokmyşym?
- Boýuňyz ýetenok, üçini şol! Deňizi görmek üçin azyndan bir metr ýetmiş baş santi boýuň bolmaly. Ökjäni galdyryp seret bakaly.

Men onuň aýdyşy ýaly edibem seredip gördüm, ýene-de görünýän zat ýok.

- Bökjekle biraz, şonda görersiň.

Deňizi görjek bolup oturgyjyň üstünde bökjekläp, ikiýana hallan atybildim. Tasdan potologa degip kelläm ýarylýardy. Barybir deňize gözüm düşmedi. Öý eýesi:

- Stol getiriň, balkondaky kiçi stoly! – diýip gygyrdy.
- Stol geldi. Ol oturgyjy stoluň üstünde goýdy. Oturgyjyň üstüne-de men çykdym.

- Nätdi, indi görýäňmi?

Men begenjime bäs gelip bilmän tasdan oturgyjyň üstünden başsaşaklygyna ýykylýardym.

- Gördü-üü-ümm, gördüm!

- Näme gördün?

- Deňizi gördüm, deňizi...

Aýalym uludan demini alyp:

- Hudaýa şükür! – diýdi. – Janyň howp astyna alyp stoluň üstündäki oturgyja çykyp deňizi gördüň. Gutlaýan! Deňziň haýsy tarapy görünýär? Mermer deňzi tarapmy, Bosformy?
- Haýsy tarapyň deňzidigin-ä bilemok welin, bir garyş çemesi deňiz-ä gördüm.

Öý eýesi al-petimden aldy:

- Stambully diýenem bolýaň özüňe. Haýsy deňizdigini bileňok. Seniň gören deňziň Gyz diňiniň iki yüz metr çemesi günbatary bilen Sarayburnynyň aralygy.

Öý eýesiniň, wahtýoryň, aýalymyň kömegi bilen oturgyçdan düşdüm. Men:

- O-oooh, göwnüm açylaýdy – diýdim. – Deňiz howasy birbaşa bolaýýa.

Aýalym çišik bolangoň:

- Wah-eý, men oturgyja çykyp görübilemok-da – diýip, gynanç bilen başyny ýaýkady. Men oňa göwünlik beren boldum:

– Saňa stola, oturgyja çykjak bolsaň hyllalla bolar. Göçüp gelensoň bir alajyny taparys, münüp seretmek üçin...

Aýalym:

– Adam deñizi ýatan ýerindenem synlap bilse gowudy-da... – diýdi. Öý eýesi ony jogapsyz goýmady:

– Ýatan ýeriňizdenem deñizi synlap bolýar.

– O nähili? Stoluň, oturgyjyň üstüne çykyp ýatmalymy?

– Ýok. Sizden öňki kireýne ýaşanlar ýatan ýerlerinden deñizi arkaýyn synlap ýatarlardy. Hany, bi suwasty periskoplar ýokmudy, ana, şol periskopdan birini edinersiňiz. Onsoň ýatan ýeriňizde ine-gana deñizi synlap ýatmaly.

– Periskop diýdiňizmi? Tapylýan zatmy o?

– Nätdiňaý muny. Köp wagtlap Stambuly görmäniňiz belli. Indi stambullylaryň segsen göteriminde periskop bar. Periskop her bir öye gerek zat. Agşamlaryna işden ýadap geleniňizde deñizi synlasaňyz ýadawlygyňyz zym-zyýat bolaýar edil.

– Jenap, bu öýüň gadryny bilmeyän ekeniň.

Öý eýesi aňk-taňk boldy.

– O nähili?

– Seň bu tüneginiň aýda iki yüz däl, günde azyndan iki yüz lira girdeji getirer.

– Nädip?

– Ynha, şeýdip: "Ajaýyp peýzaž howasyny synlamak isleyänler üçin. Sagadyna iki ýarym lira" diýip gazetlere bildiriş beriň. Gapynyň agzynda bilet paýlap ýetişip bilmersiň.

Tasdan onuň bilen gyzyl ýumruga girýärdik. Hernä şobada daşary çykaýdyk. Aýalym merdiwandan çykyp barýarka:

– Şunça ýere azap edip gelenime görä, deñizi birje gezek menem görübilsedim... – diýip, hyklady...

Eziz NESIN. Satırıki hekaýalar